

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Факультет української філології та журналістики

Кафедра журналістики

Дипломна робота (проект)

бакалавра

з теми: **«Специфіка журналістського розслідування у програмі «Гроші»
на телеканалі 1+1»**

Виконала:

студентка Zh1-B16 групи спеціальності

061 Журналістика

за освітньо-професійною програмою

Журналістика

Шпак Вікторія Віталіївна

Керівник: Лівіцька О. В.,

кандидат філологічних наук, асистент

кафедри журналістики

Рецензент: Рарицький О.А., доктор

філологічних наук, доцент, професор,

завідувач кафедри історії української

літератури та компаративістики.

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СПЕЦИФІКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	7
1.1. Методика журналістського розслідування	7
1.2. Специфіка пошуково-творчого процесу в роботі журналіста .	15
Висновок до розділу	22
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ У ПРОГРАМІ «ГРОШІ»	23
2.1. Журналістське «полювання» у програмі «Гроші»	23
2.2. Методологія розслідувань у програмі «Гроші»	32
Висновок до розділу	52
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ	59

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним з найменш досліджених аспектів української журналістики на сьогодні є розслідування. Цьому є декілька причин, найголовніша – відсутність давньої міцної традиції журналістського розслідування в Україні. Розвиток журналістики в Україні відбувався не своєрідним шляхом, як це було у розвинених демократичних країнах, а був зумовлений штучним керуванням «зверху». Зараз українська преса тільки намагається вийти на шлях незалежності та служіння інтересам суспільства, а не владі чи бізнесу. Популяризація журналістського розслідування у цьому плані була б показовою.

Журналістське розслідування, напевно, наймолодший напрямок у сучасній вітчизняній журналістиці. Зміни в житті українського суспільства, що відбуваються в останні роки, викликали у людей інтерес до суспільного і політичного життя країни, викликали потребу бути повноправним учасником цього життя. У сучасних українських засобах масової інформації, особливо на телебаченні, журналістське розслідування зайняло чільне місце.

Аналітична публікація, створена на дослідженні чи розслідуванні, має високу новинну цінність і велику суспільну значимість. З'являється у засобах масової інформації завдяки ініціативі та працелюбності журналіста. Але це також стимулюється талантом автора, природним чуттям, знанням методології дослідження і розслідування, умінням будувати засновану на переконливих фактах логічну структуру матеріалу, що розкриває процес виникнення проблем та шляхи їх рішення.

Основна мета журналістського розслідування – висвітлювати правдиву, вчасну і докладну передачу суспільно-значимої інформації від її джерел до суспільства.

Журналістські розслідування відображають сучасну дійсність на місці гострих політичних, економічних та моральних заворушень, обумовлених

інтенсивним становленням ринкових відносин, радикальною демократизацією всіх сторін нашого життя. Всі вони присвячені пошукам рішення актуальних проблем: злочинність, корупція, наркоманія та інше. При всій різноманітності тематики їх об'єднує наявність «кричущих» фактів, аналітичний погляд на те, що відбувається, відкритість авторської позиції.

Розробка теми і літературна обробка журналістського розслідування передбачають два суттєві моменти. По-перше, публіцист показує весь шлях і механізм проведеного ним розслідування, а не тільки наслідки, тим самим залучаючи читача в дослідницький процес, домагаючись його зацікавленої співучасті. Репортер висловлює своє відношення до конфлікту за допомогою зображально-виражальних засобів і літературних прийомів, емоційно діє на читача, слухача, глядача. По-друге, продумуючи композицію журналістського розслідування, автор прагне до наростання напруги дії. Описуючи і групує факти, він послідовно розкриває нові аспекти теми і зв'язує їх в єдиний сюжетний вузол, максимально зацікавлюючи читача в його розв'язці.

Журналістське розслідування в Україні не обмежується захистом інтересів окремих політичних сил, соціальних, національних, етнічних і расових груп, окремих бізнес-груп, релігійних громад. Йде мова про загальний інтерес українського суспільства і кожного його індивіда – отримати в достатку високоякісної інформації про те, що відбувається. Щоб людина змогла прийняти виважені, усвідомлені повсякденні рішення, незалежно від партійної, національної, етнічної приналежності, соціального статусу, достатку, місця мешкання, роду занять, віросповідання, статі тощо.

Журналісти вважають, що розслідування на соціальну тематику – найпопулярніші серед українського суспільства, адже вони, здебільшого, найширше висвітлюють різні аспекти людського життя: від політики та економіки і до криміналу.

Теперішній стан жанру дозволяє виявити позитивні тенденції його подальшого існування.

Мета роботи – дослідити специфіку та особливості журналістського розслідування на прикладі телепрограми «Гроші» на каналі «1+1». Для реалізації цієї мети передбачається розв’язання комплексу завдань:

- простежити розвиток журналістського розслідування;
- визначити теоретичні аспекти вивчення журналістського розслідування;
- описати методи збору інформації під час журналістського розслідування для телепрограми;
- проаналізувати методи побудови матеріалу-розслідування в телепрограмі «Гроші».

Об’єктом дослідження є відеоматеріали телепрограми «Гроші» починаючи із 2012 року до 2020.

Предметом дослідження є специфіка та функціональні особливості журналістського розслідування у телепрограмі «Гроші».

Авторами теоретичних праць є такі науковці: В. Аграновський [4], Л. Василик [6], О. Глушко [9] О. Тертичний [20], А. Константинов [12], Д. Вейер [7], Дж. Уиллмен [21], Г. Лазутина [13], [14], Ж. Мурікан [18], С. Балувев [5], В. Здоровега [10], М. Ким [11], І. Михайлин [16], А. Станько [19], Д. Данько [23], Г. Шепилова [24] та ін.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження були використані такі методи:

1. Аналіз: вивчення жанрових особливостей журналістського розслідування, аналіз функціонального призначення.
2. Синтез: об’єднання всіх, окремо проаналізованих частин, в один об’єкт дослідження для здійснення висновку щодо специфіки журналістського розслідування.
3. Спостереження: при аналізуванні відеоматеріалів, здійснювалося виявлення засобів і прийомів, які використовують журналісти в роботі над створенням розслідування.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, 25 позицій списку використаних джерел та 39 позицій фактологічного матеріалу. Загальний обсяг роботи – 63 сторінки.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження було з'ясовано, що журналістське розслідування – це жанр аналітичної публіцистики, результатом якої є матеріал, що ґрунтується на власній роботі журналіста, оприлюднює факти, які намагаються приховати від громадськості і які свідчать про порушення її прав; указує на суттєві проблеми соціуму, узагальнюючи отриману інформацію, а не обмежуючись висвітленням окремого інциденту. Журналістське розслідування є найскладнішим і чи не найпрестижнішим із журналістських жанрів.

Говорячи про існування розслідуваної журналістики в Україні ще декілька років тому було доволі складно назвати більше десятка імен журналістів, що проводять такі розслідування та навести приклад їх успішної роботи. Особливо це стосувалося регіональної преси. Розслідування як жанр було дискредитоване і зводилося до публікацій «зливів» компромату, замовних матеріалів. У результаті читачі та глядачі перестали довіряти публікаціям під рубрикою «журналістське розслідування». Сьогодні можна з упевненістю сказати про те, що жанр журналістського розслідування в Україні відроджується. За останні роки з'явилися нові імена, професіоналізм розслідувачів зріс.

Прикладом цього твердження може служити діяльність журналістів-розслідувачів програми «Гроші», яка проводить дії під прикриттям для викриття різних злочинних справ, які несуть загрозу суспільству. Було розписано методи, які використовуються у програмі під час збору інформації для телепрограми, також усі ці методи були проаналізовані.

Досліджуючи розслідувану діяльність програми «Гроші» було виявлено наступні особливості. Для розслідування журналісти найчастіше обирали проблеми з порушенням закону і приниженням гідності людини.

Також програма «Гроші» сформувала систему поширення матеріалів: розслідування резонансних справ в українському законодавстві.

На початку програми журналісти використовували діалоги, власні спостереження, перевірялися в підставних осіб, які йшли на зустріч із потенційним правопорушником. За тему розслідувань журналісти використовували справи, у яких були виявлені порушення людських прав, вбивства, зґвалтування, шахрайство.

Журналістське розслідування в Україні не обмежується захистом інтересів окремих політичних сил, соціальних, національних, етнічних і расових груп, окремих бізнес-груп, релігійних громад. Воно дбає про загальний інтерес українського суспільства і кожного його індивіда отримати в достатній кількості високоякісної інформації про те, що відбувається. Щоб людина змогла прийняти виважені, усвідомлені повсякденні рішення, незалежно від партійної, національної, етнічної приналежності, соціального статусу, достатку, місця мешкання, роду занять, віросповідання, статі тощо.

Журналісти вважають, що розслідування на соціальну тематику найпопулярніші серед українського суспільства, адже вони, здебільшого, найширше висвітлюють різні аспекти людського життя: від політики та економіки і до криміналу.

Журналістське розслідування не відповідає стандартам, якщо в ньому не перетинаються й не зв'язуються між собою різні суперечливі дані. Журналіст має право навіть, коли це заборонено законом, використовувати всі джерела інформації, які, на його думку, можуть допомогти розслідуванню. Але за однієї умови - якщо ця інформація не може зашкодити ані тому, хто її «постачає», ані журналісту. Всі джерела інформації, що використовуються у розслідуванні, мають врівноважуватись між собою. Лише тоді може йти мова про об'єктивність даних, якими апелює журналіст, та й взагалі про професійний рівень публікації.

Отже, програма журналістських розслідувань «Гроші» займається не тільки розслідуваннями в Україні, а й формує журналістську еліту нового для

країни типу – свідому, готову діяти, виходити на вулиці, розслідувати кримінальні справи аби покращити життя людей в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аграновский В. А. Вторая древнейшая. Беседы о журналистике: Учебник. Москва : Вагриус, 1999. 415 с.
2. Багиров Е. И., Кацев И. Г. Телевидение. XX век: Учебник. Москва, 2000. 246 с.
3. Балугев С., Вышенков Е. Журналистское расследование. История метода и современная практика: Учебник. Санкт-Петербург: Издательский Дом "Нева", Москва, 2003. 39 с.
4. Бортнер Ю. А. Журналістська майстерність: навчальний посібник. Київ, 2017. 232 с.
5. Василик Л. Журналістське розслідування на телебаченні. URL: http://wwphilology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_968/content/vasylyk.pdf (дата звернення: 02.04.2020).
6. Вейер, Д., Нойес Д. Противоядие от летаргии. Журналистские расследования в США. Журналист. навчальний посібник. Харків, 1994. №5. 35–36 с.
7. Выготский Л. С. Постсоветские трансформации российских СМИ и журналистики: Изд-во АПН РСФСР, 1960. 490 с.
8. Глушко О. К. Журналістське розслідування: Історія, теорія, практика: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. 2-е вид.: Арістей, 2006. 144 с.
9. Денис Данько «Доводиться брехати ледь не щодня» URL: <https://detector.media/community/article/71972/2012-05-23-denis-danko-dovoditsya-brekhati-led-ne-shchodnya> (дата звернення: 03.03.2020).
10. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2004. 263 с.
11. Ким М. Н. Технология содержания журналистского произведения: монографія. Львів, 2001. С. 25–29.

12. Константинов А. Д. Журналистское расследование: История метода и современная практика. Санкт-Петербург: «ОЛМА- Пресс», 2001. 201 с.
13. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста: Учебник для вузов. Москва : Аспект Пресс, 2001. 300 с.
14. Лазутина Г. В. Профессиональная этика журналиста: Учебное пособие. Москва: Аспект Пресс, 2000. 105 с.
15. Манукян В. И. Журналистика сквозь призму права. Журналисту о праве и правах. Правоведу о журналистике: учебное пособие, 2019. 384 с.
16. Мельник Г. С., Тепляшина А. Н. Основы творческой деятельности журналиста. Часть 1 : Краткий курс лекций; Часть 2: Хрестоматия: учеб. пособ. для студентов 1-го курса факультета журналистики. Москва, 2008. 272 с.
17. Михайлин І. Л. Основи журналістики. Харків: ХІФТ, 2000. 305 с.
18. Муратов С. Нравственные принципы тележурналистики. Москва: Аспект Пресс, 1994. 203 с.
19. Мурикан Ж. Журналістське розслідування: Київ: ІМІ, 2003. 178с.
20. Станько А. И. Журналистские расследования. Ростов н/Д, 1997. 287с.
21. Тертычный А. А. Аналитическая журналистика: учебное пособие для вузов: Аспект Пресс, 2010 . 352 с.
22. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика: учебное пособие для вузов. Москва: Аспект Пресс, 2002. 67 с.
23. Уиллмен Дж. Журналистское расследование. Москва, 1998. 10–12с.
24. Шепилова Г.Г. Типология жанров современной экранной продукции: учебное пособие. 1997. 25 с.
25. Яковець А. В. Телевізійна журналістика. Теорія і практика. 2009. 264 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Напад на Дмитра Волкова : програма «Гроші». 26.09.2012 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QIoTzHG4DOg>. (дата звернення: 01.05.2020).
2. Кровопролиття в ТРЦ «Караван» : програма «Гроші». 26.09.2012 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jyDtFDufK14> (дата звернення: 02.05.2020).
3. Як крадуть гроші через Інтернет : програма «Гроші». 11.09.2017 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6OPrGIdElro> (дата звернення: 02.05.2020)
4. Ловля педофілів : програма «Гроші». 13.11.2013 : веб-сайт. <http://www.telekritika.ua/kontent/87506> (дата звернення: 02.05.2020).
5. Архив старого ТВ : програма «Гроші». 26.08.2012 : веб-сайт. URL: <http://staroetv.su/publ> (дата звернення: 02.05.2020).
6. Торгівля з-під полиць : програма «Гроші». 28.05.2016 : веб сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6BNugycyKVE> (дата звернення: 02.05.2020).
7. Журналіст змінює професію : програма «Гроші». 21.08.2014 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Fp-cc8CCmx0> (дата звернення: 02.05.2020).
8. Під що піде земля? : програма «Гроші». 13.11.2019 : веб сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ePJ2Q82Xffw> (дата звернення: 02.05.2020).
9. Інтерв'ю Жана Новосельцева : програма «Гроші». 04.02.2013 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BERw0Vg4W4g&t=533s> (дата звернення: 02.05.2020).

10. Як заробляють на «бісах» : програма «Гроші». 04.04.2015 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xd0JOusbFTE> (дата звернення: 02.05.2020).
11. Денис Данько «Як законно добути інформацію» : програма «Гроші». 23.05.2013. веб-сайт : URL: <https://detector.media/community/article/71972/2012-05-23-denis-danko-dovoditsya-brekhati-led-ne-shchodnya/> (дата звернення: 02.05.2020).
12. Земля не для всіх : програма «Гроші». 12.04.2015 : веб-сайт. URL: [youtube.com/watch?v=QL_YNSYWOIY](https://www.youtube.com/watch?v=QL_YNSYWOIY) (дата звернення: 02.05.2020).
13. Святкування Дня народження Арсенія Яцинюка : програма «Гроші». 24.02.2013 : веб-сайт: <https://www.youtube.com/watch?v=FTUliPB3em4> (дата звернення: 02.05.2020).
14. Офшори Порошенка : програма «Гроші». 27. 02. 2018 : веб- сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=u9n3s1v3OFI> (дата звернення: 02.05.2020).
15. Ігор Насалик тепер мешкає у най дорогому котеджному містечку України : програма «Гроші». 27.03.2018 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Nda9BU5bfLg> (дата звернення: 02.05.2020).
16. Брудні справи на Широкому Лані : програма «Гроші». 13. 03.2018 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=54NOc0RM7do> (дата звернення: 02.05.2020).
17. Новий дитячий наркотик : програма «Гроші». 24. 10. 2019 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=14i2jZlFRNc> (дата звернення: 02.05.2020).
18. Закордонна освіта : програма «Гроші». 21.04.2019 : веб-сайт: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tE9XtMxNRTU&t=977s> (дата звернення: 02.05.2020).
19. Школа за мільйон : програма «Гроші». 11.09.2019 : веб- сайт: URL: https://www.youtube.com/watch?v=FUyMhqj_KUw (дата звернення 03.05.2020)

20. «Чорна п'ятниця» : програма «Гроші». 22.11.2019 : веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=tA_YQX4ztpk (дата звернення: 03. 05. 2020).
21. «Мы большой рупор», Жан Новосельцев : програма «Гроші». 28.10.2019 : веб-сайт. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/media/my-bolshoy-rupor>(дата звернення: 02.05.2020).
22. Збитковий ремонт доріг України : програма «Гроші». 08.10.2019 : веб-сайт: URL: https://www.youtube.com/watch?v=epunQDB3mhw&list=PL5rBbYZrC6VMesReCq_AhqscnB-qj66dx (дата звернення: 02.05.2019).
23. Чия земля? : програма «Гроші». 22.07.2019 : веб- сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jDJeW73boKo> (дата звернення: 02.05.2020).
24. Перевізники : програма «Гроші». 28. 08. 2019 : веб- сайт. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/1042196> (дата звернення: 03.05.2020).
25. Новий лук без захмарних цін : програма «Гроші». 17. 04. 19 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mpX6CTT8AOk> (дата звернення 03.05.2020).
26. Скільки закарпатські митники клали в свої кишені та хто кришує масовий дерібан землі : програма «Гроші». 01. 02. 2020 : веб- сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=e4MdgWk8xGs> (дата звернення: 03.05.2020).
27. Хто відповідь за валютні спекуляції? :програма «Гроші». 04.02.2020 : веб- сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xar_MC3xsMs(дата звернення: 03.05.2020).
28. Апарати штучної вентиляції та виникнення інфекції : програма «Гроші». 23.03.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wkgBgVymB7M> (дата звернення: 03.05.2020).

29. Підробка ліків та обшуки телеканалу : програма «Гроші». 11.02.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xrbA8EH7dss> (дата звернення 03.05.2020).

30. Як коронавірус вдарить по економіці та скільки коштує вилікувати Covid-19 в Україні : програма «Гроші». 07.04.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RZСуqJjnaYA> (дата звернення: 03.05.2020).

31. Відновлення робочих місць після карантину : програма «Гроші». 14.04.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DtnTeAfnwhM> (дата звернення: 03.05.2020).

32. Поставки масок і костюмів із Китаю : програма «Гроші». 06.04.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ncSVWf2Azxo> (дата звернення: 03.05.2020).

33. Зірки на карантині : програма «Гроші». 28.04.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YIkX3i7Hvg8> (дата звернення: 03.05.2020).

34. Як люди Ахметова протягують рішення у Кабміні та що відбувається з медичною реформою : програма « Гроші». 17.04.2020 : веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=HelWH53fM_M (дата звернення: 03.05.2020).

35. Хто заробляє на ігровому бізнесі, афера в облгазі Фірташа, як кияни порушують карантин : програма «Гроші». 19.04.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=OBHUaGuFN4Y> (дата звернення: 03.04.2020).

36. Розкрадання бюджетних коштів : програма «Гроші». 21. 04. 2020 : веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/channel/UCjAg2-3PgokSLAkYE88S_6g/videos (дата звернення: 03.05.2020).

37. Картини Петра Порошенка : програма «Гроші». 01. 05. 2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iehMYq1MXIM> (дата звернення: 05.05.2020).

38. Наслідки відкриття ринку землі : програма «Гроші». 03.05. 2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lCaFpJkypbk> (дата звернення: 05.05.2020).

39. Хто продає неякісні тести на корона вірус : програма «Гроші». 04.05.2020 : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xEJSLehQvYw> (дата звернення 06.05.2020).